

BETYDNINGEN AF VOR HANDELSFORBINDELSE MED DE FORENEDE STATER

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening den 11. Februar 1919

Af

kst. Overretsassessor N. V. Boeg.

Den nu afsluttede Verdenskrig har været ført i et saa hastigt Tempo, at dette næsten har udelukket Dannelsen af et Totalbillede.

Dette gælder den historiske Betragtning og Forsøget paa at danne et koncentreret Billede af alt det, der allerede er sket saavel militært, politisk som socialt. Det gælder endnu mere, naar man søger bag om Kendsgerningernes Talløshed og forsøger paa at finde den til Grund liggende Aarsag til, hvad ofte kan synes de mere eller mindre tilfældige, ydre Udslag. Og det gælder selvfølgelig allermest, naar man har søgt i hvert enkelt Øjeblik at danne sig et Skøn over, hvorledes Udviklingen vilde komme til at foregaa, ikke paa langt Sigt — thi dette vilde være umuligt — men kun for Dagen og Vejen. Overfor de i Virkeligheden uhyre Opgaver, som hele det store Opgør indenfor Verdenssamfundet har ført med sig ligesaavel for Krigsførende

som Neutrale og for baade store og smaa Statssamfund, har man i Virkeligheden staaet noget som i Blinde; historisk Erfaring strakte ikke til i tilstrækkelig Grad — eller rettere lod sig i saa overordentlig mange Forhold slet ikke anvende. Og nu er det vel saaledes, at det traditionsfri og uprøvede i sig indeholder saa uhyre mange Betingelser for Fremarbejden og Fremdrift, men dette vel mere, naar det drejer sig om de enkelte Individier end om Samfundene som saadanne, der i Følge hele deres Struktur maa kræve en langsommere og mere kontinuerlig Retningslinie for Udviklingen. Her synes det saadan, at naar man har søgt at løse de enkelte opstaaende, ofte samfaldende, men tit og endnu hyppigere hinanden krydsende Problemer, har de Principer og almene Regler, hvori foregaaende Slægtleds Erfaringer og Vurderinger har nedfældet sig, ikke slaaet til. Problemernes Rækkevidde og deres nye Konstellationer har haft et Omfang, man ikke vel har kunnet forudse selv med den frieste Fantasi.

Og det staar for mig saaledes, at har Vanskelighederne under Krigen været store indenfor det økonomiske Omraade, som her skulde gøres til Genstand for visse almene Bemærkninger, saa vil disse Vanskeligheder ikke blive mindre i den Tid, der nu forestaar.

Under Krigsperioden lod mange Problemer sig forsaavidt lettere løse, eller rettere løste sig saa at sige ofte af sig selv, som de maatte ses ikke blot ud fra deres eget indre Synspunkt, men ud fra et rent ydre magtpolitisk. Krigstilstanden med den deraf flydende Afgrænsning af Landomraader, med Blokader, Krigszoner, Beslaglæggelser m. m., medførte af sig selv et rent faktisk Forhold, som man ikke kom uden om.

Og selv om selvfølgelig det politiske Moment ogsaa vil spille en afgørende Rolle for den nærmeste Fremtid — man tænke blot paa Ententens Stilling til den hele økonomiske Forbindelse med Centralmagterne — vil dog Friheden for baade de enkelte Samfund og de enkelte Individuer nødvendigt blive en langt større, da en Koncentration som den, en Krigstilstand muliggør, naturnødvendigt ikke lader sig opretholde med dens fulde Udslag under en Fredsperiode. Muligheden for en friere Handleoptræden vil derfor sikkert ogsaa vise sig at blive større, og den rette Stilling til og Indpasseren under den samlede foreliggende verdens-økonomiske Situation derfor ogsaa en saa meget betydningsfuldere.

Disse Bemærkninger er jo kun almenkendte Sandheder. Men jeg har dog tilladt mig at fremsætte dem, netop fordi jeg tror, at en vis Ny-Orientering vil være nødvendig og det i særlig Grad for et Samfund som det danske, der i Følge hele den Udvikling, der i Løbet af de sidste 30—40 Aar herhjemme har fundet Sted, i saa høj Grad er afhængig af Omverdenen, som Tilfældet er.

Dette gælder jo ikke blot med Hensyn til Landets Forsyning med Brændselsstoffer, men ogsaa i væsentlig Grad med Hensyn til de for Landets Industriliv fornødne Råstoffer og gør sig endelig ogsaa gældende for Hovedfaktoren i vort Lands økonomiske Liv, nemlig Landbruget, der ved Omlægningen til animalsk Produktion er gaaet over til at være en Industri i egentlig Forstand. Hvorledes Mulighederne for Landets Tilførsler i en nær Fremtid vil stille sig, beror jo ikke i første Grad paa os selv alene, og det er derfor

mere end vanskeligt at søge at skaffe sig Klarhed over, hvorledes Retningslinierne i Virkeligheden vil blive. Men baade den under Krigen indhøstede Erfaring og de mange enkelte Momenter, der allerede nu foreligger til lagttagelse, synes dog at gøre det muligt at trække visse almene Synspunkter op.

Og her ligger Forholdet efter min Mening saaledes, at det er et Spørgsmaal, om den forholdsvis store Ensidighed, der ved vort Landbrugs fremtrædende Stilling har gjort sig gældende i Danmarks økonomiske Samliv med Omverdenen, ikke muligt vil indeholde en vis Fare; ikke blot saaledes, at en Hovedbetingelse for vort Landbrugs animalske Produktion jo er de indførte Raastoffer, Majs og Foderkager — her tænkes ogsaa paa de Foderkager, der fremstilles af til Landet indførte Raastoffer i Form af Soyabønner, Høfrø m. m. — men ogsaa saaledes, at jeg ikke føler mig helt sikker paa, at den anden Hovedbetingelse for vort Landbrug i dets nuværende Skikkelse, nemlig det udenlandske Aftagermarked, vil vise sig at foreligge paa samme Maade og i samme Omfang som hidtil. — Centralmagterne vil jo sikkert i længere Tid i og for sig frembyde et særdeles godt Afsætningsomraade, hvis den af Fredsforhandlingerne resulterende almindelige Politik muliggør en vidtdreven Udførsel af vore Landbrugsprodukter til Tyskland. Dog maa man jo sikkert regne med, at Landbrugsproduktionen i endnu højere Grad end hidtil vil blive en Hovedfaktor i Tysklands økonomiske Liv, idet det synes saa, at meget tyder paa, at dette Land med Hensyn til Landbrugsprodukter vil søge i videst muligt Omfang selv at frembringe den fornødne Forsyning af baade vegetabilsk og ani-

malsk Art. Dette ikke blot for saa vidt som muligt at undgaa at anvende Nationens Kapitalformuenhed til Indførsel af Levnedsmidler, men ogsaa fordi Bevægelsen, bl. a. for at finde Anvendelse for den kolossale demobiliserede Hærstyrke vel ret naturligt vil gaa i Retning af et Forsøg paa en Udstykning af Landejendommene i mindre Brug under intensere Dyrkning, som man kunde kalde det, en vidtgaaende Husmandsbevægelse.

Med Hensyn til vor Udførsel til Tyskland maa erindres, at vor Eksport hidtil væsentlig bestod af Kreaturer i levende og delvis slagtet Tilstand og Heste, for hvilken Udførsel dette Land før Krigen var saa godt som Eneaftager, dog saaledes, at Tyskland allerede før Krigen tog en stadig større Del af vor øvrige Landbrugseksport, især af Mejeriekporten, til Dels i Form af Fløde.

Helt bortset fra Forholdet til Tyskland forekommer det mig imidlertid noget tvivlsomt, hvorledes det danske Landbrugsmarked i England fremtidig vil stille sig. Dette Marked var jo i økonomisk Henseende det for os absolut vigtigste, og det vil sikkert ogsaa fremtidig vise sig at være dette.

Nu er det selvfølgelig givet, at Markedet for det fine Kvalitetsprodukt, som dansk Smør og dansk Flæsk uomstridt har været, næppe nogensinde vil forsvinde. Men paa den anden Side stiller Forholdet sig vel saaledes, at det britiske Ø-Rige for det første i langt højere Grad end hidtil vil være i Stand til selv at frembringe en væsentlig Del af sit Forbrug; som det fortrinlige Agerbrugsland Irland er, vil der sikkert her være de største Muligheder for en vidt fremskreden

Produktionsforøgelse. Irland har jo gennem mange Aar kæmpet med de største Vanskeligheder paa Grund af sin Stilling indenfor det britiske Rige og med den deraf resulterende foruroligende Udvandring til de Forenede Stater. At der her vil kunne ske en stor Forandring, maa tages i Betragtning. Dernæst kommer hele den Udvikling, der synes at tone frem indenfor det britiske Imperium med stærkere Tilknytning af dettes enkelte Dele i Form af Præferential-Toldsatser og deraf følgende Begunstigelse. Endvidere maa ogsaa tages i Betragtning, i hvor høj en Grad England under Krigen har været afhængig af Tilførsler fra de Forenede Stater; det Indpas paa det engelske Marked, som de amerikanske „Packers“ derved har faaet, vil disse saa uhyre kapitalstærke Sammenslutninger sikkert gøre det mest mulige for at bevare, hvilket jo bl. a. kan gennemføres ved en stærkt koncentreret Salgs-politik i Retning af lavest mulige Priser. Endelig maa ogsaa erindres den stærke Udvikling, Margarineindustrien under Krigen er undergaaet i det engelske Samfund, og den Tilpasning, der derved er sket indenfor det engelske Konsum. Jeg tror derfor, Konkurrencen for det danske Landbrug eventuelt vil være en meget vanskelig.

Jeg har dog ikke ønsket at give et for mørkt Billede af Forholdene, men kun ønsket at paapege visse af de ydre Vanskeligheder, som muligt vil kunne komme til at virke mod vort Hovederhverv; skulde det lykkes at overvinde disse, vil Æren for det danske Landbrug kun være en saa meget desto større, ligesom den hele Stilling for Landet som saadant en saa meget lysere. Muligheder for Udviklingen af nye

Eksportprodukter, særlig indenfor Mælkeproduktionen i Form af Mælkepulver eller ved nye Behandlingsmaader af Mælken som saadan maa ogsaa tages i Betragtning, ligesom vor Frøavl og vore Grøntsager sikkert vil kunne finde et udmærket Marked i Ulandet.

Formaalet med at søge disse almene Konturer trukne op har heller ikke været i og for sig at komme dybere ind paa selve vort Landbrugs Stilling, men derimod i særlig Grad at pointere det efter min Mening absolut nødvendige i, at Opmærksomheden i særlig Grad hæfter sig ved de Udviklingsmuligheder, der foreligger for andre af vore bærende Erhverv, navnlig for dansk Handel og dansk Industri.

Betydningen heraf kan ikke overvurderes. Selv med de bedst mulige Betingelser for vort Landbrugs fremtidige økonomiske Udvikling, er det sikkert for et Samfund af den yderste Vigtighed, at dets økonomiske Liv foregaar efter Omstændighederne saa alsidigt og vidt spændende som muligt. Der skabes derved socialt og samfundsmæssigt de bedst mulige Betingelser for Udvikling og Fremdrift. Endnu større og mere iøjnefaldende bliver selvfølgelig Betydningen, hvis en Omlægning af Nationens økonomiske Liv i større eller mindre Grad skulde vise sig at nødvendiggøres af Udviklingen.

Naturligvis ligger der en særlig Vanskelighed i dette, samtidig at tale om Industri og Handel, fordi disse to Erhvervsomraader selvfølgelig paa mange Maader maa have kolliderende Interesser. For Import-Handelen vil det ofte ligge saaledes, at den størst mulige Vareomsætning med Fabrikata — baade som

Hel- og Halvfabrikata — økonomisk set vil have den største Betydning, hvorimod det for Industrien vel oftest vil være saaledes, at netop Tilførselen i alt Fald af Fabrikata paa Grund af den opstaaende Konkurrence vil være en Hindring for den størst mulige Produktionsudfoldelse, idet Industrien kun har Interesse i Tilførselen af de fornødne Raastoffer af forskellig Art, enten som egentlige Raastoffer eller i Form af Halvfabrikata. Paa den anden Side er denne Interesse-Modsatning dog formentlig ikke større, end at den kraftigst mulige Udfoldelse af disse to Erhvervsgrene hver for sig vil have den største Betydning for et Land som Helhed. Og her ligger det jo tilmed saaledes, at et Lands Importhandel jo ikke blot bestaar i den rene Importhandel som saadan, men ogsaa — og ofte — kan have en nok saa stor Betydning i Form af Transithandel — en Form, der ikke behøver at kollidere med Industriens Interesser, men selvfølgelig vil kunne komme til at gøre dette, forsaavidt Transithandelen arbejder med de samme Varer og paa de samme Markeder, hvor Landets egen Industri med Held vilde kunne tage en Eksport op.

Selvfølgelig er det for saa vidt umuligt med større Sikkerhed at udtale sig om Danmarks fremtidige Handel og Industri, som jo begge disse Erhvervsgrene er afhængige af de Tilførsler, som det vil være muligt for Danmark at erhverve. Som Forholdene i Øjeblikket ligger, synes der at gøre sig en umiskendelig Tendens gældende til at lade Landet i ret vidt Omfang faa saadanne Fabrikata, hvoraf der foreligger tilstrækkeligt paa Produktionsstederne. Det er jo forstaaeligt, om Ententelandene i særlig Grad søger at skabe en

Bevægelse, hvorefter de enkelte Importlande i videst muligt Omfang bringes til at forsyne sig med sine Fornødenheder af forskellig Art, netop i Form af fremmede Fabrikata, da der derved skabes den størst mulige Arbejdsbeskæftigelse i de eksporterende Lande, hvor Arbejderknapheden jo ikke længere vil gøre sig gældende, ligesom den størst mulige Fortjeneste derved tilfalder Eksportlandene.

Med den Vareknaphed, der paa saa mange Omraader har gjort sig gældende og vel ogsaa en Tid fremefter vil føles, er denne Tendens vel i Øjeblikket af mindre farlig Karakter, selv om den muligt vil kunne drage flere Penge ud af Landet end i og for sig nødvendigt og ønskeligt. Men en fortsat Udvikling ad denne Vej vil sikkert vise sig at kunne rumme en Fare for de importerende Landes Industri.

Hvorledes Udviklingen vil foregaa, er det for saa vidt umuligt at udtale sig om, da bl. a. Prisspørgsmaalet her i særlig Grad vil gøre sig gældende, og en Faktor som Arbejdslønnen jo her vil spille en overordentlig Rolle, hvorved det højere Lønmarked i de Forenede Stater i særlig Grad maa tages i Betragtning. Dog vil Forholdene for dansk Industri sikkert blive vanskelige.

Dansk Industri, der paa saa mange Felter er afhængig af Raastofftilførseler, vil maaske altid have visse Vanskeligheder ved at erobre sig et stort Marked i Omverdenen; dette gælder selvfølgelig ikke paa visse enkelte Omraader, hvor dansk Industri som særlig Kvalitetsproduktion indtager en saa smuk Plads som f. Eks. dansk Kunstindustri, og ligesaa vil der vel altid være visse mere kvantitetsmæssige Produktionsgrene,

hvor dansk Industri vil kunne erobre et egentlig Verdensmarked, som Tilfældet er med Cementmaskiner, Værktøjsmaskiner, visse Landbrugsmaskiner og lign. Men i hvilket Omfang dansk Industri som Helhed vil have Betingelse for at udvikle sig til en Eksportindustri i stor Stil, synes tvivlsomt, selv med de store Muligheder, et Land som f. Eks. Rusland i og for sig frembyder som Aftager af udenlandske Industriprodukter. Selv hvor dansk Industri arbejder med hjemlige Raastoffer, som f. Eks. Cement-, Bryggeri-, Sukker- og delvis Læderindustrien, vil Forholdene i og for sig næppe stille sig anderledes. Disse Raastoffer er af almen Karakter og udgør ikke nogen særpræget, særlig nationalt farvet Industri, for hvilket et Marked i Omverdenen af sig selv kunde tænkes at ligge aabent netop paa Grund af dens Særegenhed. Det skal iøvrigt indrømmes, at som vore Dages Kommunikations- og Transportforhold har udviklet sig, er i det hele en Sondring mellem indførte og i Landet producerede Raastoffer ikke af egentlig afgørende Betydning.

Hvad derimod angaar selve Landets egen Forsyning, vil der sikkert for dansk Industri være de største Opgaver, saa vidt som Krigserfaringen i særlig Grad synes at fremhæve den store Værdi af en vidtfremskreden Industri indenfor Hjemlandet som saadant. Og her gælder det jo ikke blot om selve Spørgsmaalet om Fremskaffelser af de fornødne Forsyninger, men ogsaa om den rette Anvendelse af en stor Del af Befolkningens Arbejdskraft, idet der ved Industrien ikke blot tænkes paa Industri i egentlig Forstand, men paa enhver produktiv Virksomhed, hvad enten denne sker i Form af Industri eller i Form af Haandværk.

Det vil sikkert være nødvendigt at søge at skabe dansk Industri de bedst mulige Levebetingelser, og det forekommer mig, at Industrien her er inde paa den rette Vej, der kan betrædes uden ydre Støtte af mere eller mindre kunstig Art, nemlig ved den Sammenslutningstendens, der synes at gøre sig gældende. — Selvfølgelig kan der i en saadan Sammenslutning ligge en Fare i Retning af Monopolisering af Priser — et Forhold, der dog under normale Forhold med regelmæssige Tilførsler forholdsvis let lader sig regulere ved en med Forholdene nogenledes følgende Toldpolitik. Men der ligger i Sammenslutningstendensen saa mange Fordele, i Retning af Bedriftskoncentration og deraf følgende Besparelser, der betinger en saa billig Produktion som muligt, at det sikkert vil være den bedste og — muligt — eneste Vej, ad hvilken dansk Industri vil være i Stand til at møde udenlandsk Konkurrence, idet der herved ses bort fra en i sig selv urimelig stor Toldbeskyttelse. Ad den kunstige Beskyttelses Vej naar man næppe i Længden tilfredsstillende Resultater.

Dansk Industri synes som almindelig Regel under Krigen at have gjort et stort Arbejde i Retning af Konsolidering ved store Henlæggelser til at møde de kommende Vanskeligheder. Det vil blive den store Konkurrences og vel ogsaa de faldende Udbytters Tid. Krigsperioden har for Industrien som Helhed været en særdeles gunstig, men Vanskelighederne ved Tilførsler og meget andet har været saa store, at de i høj Grad har skærpet Industriens Handedygtighed og Fremsynethed. Nævnes kan ogsaa, hvad der er naaet med Hensyn til Fremstilling af Surrogater. Alt dette synes

at give gode Varsler for Fremtiden; man har ikke lagt sig til Hvile paa de gunstige Tidens Slumrepude.

Med Hensyn til dansk Handel ligger Forholdet sikkert saaledes, at der for denne er de største Muligheder. — Danmark frembyder med den fortrinlige Havn, det har i København, der jo synes at forstaa sin Opgave ved de Planer om Udvidelser, der er fremme og allerede delvis sat i Værk, en sjelden Mulighed for en meget stærkt udviklet Transithandel; alle de ydre Betingelser herfor er iøjnefaldende. Udviklingen, som den er foregaaet i Landene omkring Østersøen, næsten fremtvinger et saadant Forhold. Her er det vel saadant, at rent havnemæssigt staar endnu meget tilbage, førend man er naaet til Mulighedernes Grænse, og det er selvfølgelig nødvendigt, at man straks er i Stand til at løse de Opgaver, der frembyder sig. Det økonomiske Liv foregaar i saa hurtige Linjer, at det altid er nødvendigt at være rede i det rette Øjeblik — Livet lader ikke vente paa sig. — Men først og fremmest gælder det om, at den danske Handel i Forbindelse med dansk Bankvæsen er i Stand til at paatage sig de store Opgaver, som sikkert kommer til at ligge for. Vi er her jo kommet langt i organisatorisk Henseende, bl. a. ved Dannelsen af de mange Handels-Selskaber, der under Krigen er opstaaet; men der staar endnu meget tilbage, det gælder om overfor Omverdenen at slaa fast i Bevidstheden, hvilken Betydning Danmark vil kunne faa i Verdenshandelen.

Thi kun lidt kommer af sig selv. Og sikkert bliver den kommende Tid i særlig Grad den haarde Konkurrences. Man behøver blot at tænke paa, hvor-

ledes for London Hamborg med Kielerkanalen vil synes den naturlige Indfaldsport til Østersøen.

Danmarks Betydning i Verdenshandelen. Der ligger heri noget af en Fanfare, af en Spore til at samle alle Kræfter.

Og her vilde jeg gerne have Lov til i særlig Grad at paapege den uhyre Betydning, som den stærkest mulige økonomiske Forbindelse med De Forenede Stater vil have. — Muligt er det, at Tyngdepunktet vil blive lagt fra Europa og Vestpaa, saaledes at New York bliver Verdenshandelens egentlige Centrum; men selv om dette ikke skulde blive Tilfældet, vil De Forenede Stater, særlig koncentreret i New York, eventuelt ogsaa i Chicago, blive af ganske afgørende Betydning for dansk Importhandel. — Her laa det jo før Krigen saaledes, at denne i væsentlig Grad foregik over Europas Handelscentre som Hamborg, Bremen, London, Liverpool og andre. De Forhold, der førte hertil, synes for en væsentlig Grad at have forskudt sig, saaledes at hele det direkte økonomiske Baand, der under Krigen er knyttet mellem Danmark og De Forenede Stater, ogsaa fremtidig maa kunne bevares.

Det er jo en overordentlig Forskydning i Retning af direkte Handelsforbindelse med De Forenede Stater, der har fundet Sted. For det sidste normale Aar før Krigen, nemlig 1913, udgjorde Danmarks Totalindførsel ialt 855 Millioner Kroner, hvoraf fra de Forenede Stater ca. 87 Millioner, d. v. s. omkring 10 % af den samlede Indførsel. — Af Indførselen fra U. S. A. faldt de 54 Millioner under Grupperne Kornvarer og Foderstoffer.

Værdien af de Varemængder, der indførtes til

egentlig Forbrug i Danmark fra Udlandet, beløb sig til 777.4 Mill. Kr. i Aaret 1913, og De Forenede Staters Procentdel heri var ligeledes ca. 10 %.

Det vil saaledes ses, at Staternes Udførsel til Danmark kun udgjorde en ringe Del af Landets Tilførsler.

Danmark var i særlig Grad afhængig af Tyskland, der med en Udførsel af ca. 328 Mill. udgjorde ca. 38 % af Danmarks Totalindførsel, medens England med ca. 134 Millioner repræsenterede ca. 16 %.

Det er her karakteristisk, hvorledes rent amerikanske Produkter kun i forsvindende Grad tilførtes direkte. Af en Totalindførsel af Bomuld paa 6010 Tons hidrørte kun 61.4 Tons direkte fra De Forenede Stater, medens saa godt som hele den øvrige Import foregik over Tyskland. Nævnes kan ogsaa, hvorledes kun 48294 Tons Hvede indførtes fra De Forenede Stater af en Totalimport paa 144130 Tons; fra Hamborg indførtes 19000 Tons og fra det øvrige Tyskland 64564 Tons. Ligeledes hidrørte af en Totalimport paa 60400 Tons Hvedemel 28888 Tons fra De Forenede Stater, medens 6025 indførtes fra Hamborg og 21955 Tons fra det øvrige Tyskland.

Selvfølgelig har der ligget en naturlig Begrundelse bagved, naar visse bestemte Steder bliver Centrum for Verdensomsætningen af flere eller færre Produkter; men paa den anden Side synes det, som om en vis for stærkt udviklet Traditionsbundethed og Ulyst til at søge nye Veje gør sig gældende. Der foreligger ofte en mærkelig Mangel paa Smidighed og Bøjelighed. Selvsagt gør mange forskellige Momenter sig gældende, ikke blot rent handelsmæssigt, men ogsaa bankmæssigt, og Betydningen af alt dette kan selvfølgelig ikke

underkendes. Men det synes dog saadan, at den direkte Forbindelse, der under Krigen er skabt med De Forenede Stater, saaledes at stadig flere Varer er blevne indkøbte og indførte direkte derovrefra, maa kunne bevares og videreudvikles, og De Forenede Stater er rykket os ligesom langt nærmere ved, at der er opstaaet en Række dygtige danske Foretagender derovre, der nyder Tillid og Anseelse indenfor det amerikanske Erhvervsliv. Den saaledes skabte personlige Kontakt indeholder vigtige Værdimomenter.

Dog gør der sig visse praktiske Vanskeligheder gældende; saaledes kan blot fremdrages det lidet bøjelige og ikke helt moderne amerikanske Bankvæsen, hvor navnlig den manglende Anvendelse af Veksler gør Forholdet besværligt. Reformer paa dette Omraade turde være særdeles paakrævet, og muligt kunde der skabes et selvstændigt Bankinstitut, der i særlig Grad kunde hellige sig den merkantile Forbindelse mellem De Forenede Stater og Danmark.

Ogsaa den store Betydning af den rette Ordning af Skibsfarten maa fremdrages. Her har vi jo en fortræffelig Linie i „Scandinavian-American Line“, men muligt kunde og burde denne udvides, ligesom en vis Samsejlings-Forstaaelse mellem danske, svenske og norske Linier eventuelt vilde være tilmed særdeles formaalstjenlig. For al dansk Skibsfart, der sejler med Varer til Hjemlandet, gælder jo den store Vanskelighed, at Returfragter i større Omfang som Regel ikke lader sig skaffe i selve Danmark, men maa søges andet Steds.

For at de store Muligheder, som formentlig frembyder sig for dansk Handel paa Basis af Østersølan-

dene, ret kan udnyttes og gøres frugtbringende, maa imidlertid et stort Arbejde gøres i Retning af Paavirkning overfor Omverdenen — i denne Forbindelse særlig tænkt paa De Forenede Stater. —

Det har under mit Ophold i De Forenede Stater¹⁾ ofte været af den største Vanskelighed nogenledes præcist for Amerikanerne at anskueliggøre, hvor Danmark egentlig laa; det var praktisk taget nødvendigt altid at være forsynet med et Kort til Demonstrering af Delinkventen. Geografiske Kundskaber er ikke Amerikanernes stærke Side, og selvfølgelig er denne rent ydre Vanskelighed i sig selv en ret betydelig; dog denne lader sig for saa vidt lettere overvinde, som den kun beror paa rent faktiske Momenter. Hvad vigtigere er, er selvfølgelig for amerikanske Eksportkredse at søge klargjort, hvilke Betingelser København som Havn og Danmarks Handelsstand som Korporation i Forbindelse med dansk Bankvæsen og dansk Skibsfart i Virkeligheden byder, at give dem den rette Tillid til, at de ved at lade deres Handel i større eller mindre Omfang gaa over Danmark, vil tjene deres egne Interesser bedst.

Saadanne Synspunkter har jeg selvfølgelig personlig søgt at fremdrage, saa ofte Lejlighed bød sig, selv om dette under den fuldstændige Blokade jo desværre var en tilmed overordentlig fjern Fremtidsmusik; og det samme ved jeg gøres ogsaa fra mange andre Hold. Dog dette er enkeltvis og mere tiltældigt, og det staar for mig som noget overordentlig vigtigt og betydningsfuldt, at man herhjemme søger at koncentrere Op-

¹⁾ Som Handelsraadgiver ved det danske Gesandtskab i Washington fra Juni 1917 til November 1918.

mærksomheden paa det videst muligt intime Samarbejde med De Forenede Staters Eksport-Interesser, søger at brede Kendskabet til Danmark og danske Handelsforhold og hvad dermed staar i Forbindelse saa vidt som muligt. Det er her glædeligt at se, hvilken Interesse dette Spørgsmaal nu synes at fremkalde ikke blot herhjemme, men ogsaa paa den anden Side Atlanten. Dog staar et stort Arbejde for i Retning af Oplysning og Vejledning af forskellig Art — og Opgaven kan ikke tidligt nok tages op.

Dette Oplysningsarbejde maa tages op baade herhjemme og i U. S. A.

Naar man en vis længere Tid har været borte fra Danmark, slaar det En, hvor ringe Kendskabet til Forholdene i De Forenede Stater i Virkeligheden er, i alt Fald i videre Kredse; og er vort Kendskab til De Forenede Stater et begrænset, gælder det selvfølgelig endnu mere, at man i selve U. S. A. i endnu langt højere Grad mangler Kundskab om danske Forhold. Det vil sikkert være Dem bekendt, at Staternes største Bank „National City Bank“ her i København har oprettet en Filial, navnlig til Indsamling af Oplysningsmateriale af forskellig Art; i saa Henseende burde „National City Bank“ danne Skole, ligesom dens maanedlige Oversigter og dens særlige Afdeling for „Foreign trade“ fortjener at fremhæves.

Der er sikkert Anledning til, at man fra dansk Side tog den Opgave op her hjemme at skabe en fælles Institution til Indsamling af Oplysninger af kommerciel og lignende Art. Industriraadet har jo oprettet et særligt Eksportbureau til Vejledning for dansk Eksportindustri, og det synes, som om der er al Anled-

ning til at søge dannet et Oplysningsbureau for Erhvervene i Almindelighed, hvad enten et saadant Bureau skulde dannes alene af Erhvervenes Organisationer eller i Tilknytning til Statsadministrationen, med hvilken et Samarbejde i alt Fald vilde være nødvendigt.

Det er ejendommeligt, at muligt Verdens første kommercielle Dagblad „Journal of Commerce and Commercial Bulletin“, der udgives i New York og indeholder den mest fortrinlige Vejledning vedrørende praktisk taget alle eksisterende Varearter med Oplysning om Priser, forhaandenværende Forsyninger m. v., synes saa godt som ukendt i Danmark; ligesaa er de fortrinlige „Commerce Reports“, der udgives af „Department of Commerce“ i Washington, og som udgaar daglig, praktisk taget ukendt her hjemme. Det vil for et centralt Oplysningsbureau være en naturlig Opgave at sprede Kendskab til saadanne „Publications“ i videst muligt Omfang. Ogsaa maa jeg lige have Lov til at fremhæve den fortrinlige amerikanske Eksportstatistik; det er her sikkert af overordentlig Betydning, at man nu i Danmark er begyndt paa at anvende ogsaa en Værdistatistik, og den størst mulige Overensstemmelse mellem den anvendte statistiske Fremgangsmaade Landene imellem vilde være af største Interesse.

Men lige saa vigtigt og vel endnu langt mere betydningsfuldt vil det være, at man i De Forenede Stater eller rettere i New York for Alvor tager den Opgave op at sprede Kendskab til Danmarks kommercielle Forhold i videst muligt Omfang. Betydningen af Handelskamre kan sikkert omtvistes, og jeg har det Indtryk, at disse ikke altid arbejder fuldt tilfreds-

stillende. Paa den anden Side vil det sikkert være af størst mulig Interesse, om vore Organisationer oprettede et Oplysningskontor derovre; et saadant maatte saa at sige have en mere reklamemæssig Karakter, maatte saa at sige falde lige i Øjnene. Reklame er muligt noget, man efter dansk Naturel føler sig noget forbeholden overfor, men paa et Sted som New York vil dette i Virkeligheden være uomgængelig nødvendigt. De Forenede Stater er jo uovertrufne, netop hvad Reklamens Kunst angaar. „The great white way“, den Del af Broadway, der om Natten straalere i Tusinder elektriske Lampers Skær, kan vel betragtes som Reklamens hidtil ypperste Apotheose.

At man søgte snarest muligt at oprette et saadant Oplysnings- og Reklame-Kontor, forekommer mig af den største Betydning. Hvorledes den Tillid, der bygges paa Dygtighed og rigtige handelsmæssige Principer, kan opstaa, har vi jo under Krigen haft et saa smukt Eksempel paa ved hele den kommercielle Forbindelse, der er skabt med Rusland, men som jo desværre — i alt Fald for Tiden — er praktisk set skaaret over.

Jeg maa muligt ogsaa have Lov til i denne Forbindelse at henlede Opmærksomheden paa de Organer, der gennem Udenrigsministeriets Pressebureau er skabt i Udlandet; bl. a. ved Gesandtskabet i Washington er nu ansat en særlig Presse-Attaché med et ham underlagt Kontor, der vel ogsaa kunde benyttes til Indhentning af rent kommercielle Oplysninger og til at give fornødne retledende Meddelelser om danske Handels- og Erhvervsforhold.

Jeg havde egentlig tænkt mig mere indgaaende

at beskæftige mig med amerikansk Eksport-Politik, saaledes som jeg efter mit halvandetaarige Ophold i De Forenede Stater opfatter denne. — Amerikansk Eksport-Politik er for saa vidt af nyere Dato, som De Forenede Stater mere er et Produktionsland af gigantisk Omfang end et egentlig gennemsyret Handelsland. Den indre Handel har stillet saa store Opgaver, at Eksporthandelen hidtil har været af mindre Interesse, uden større Forsøg paa at indpasse denne efter Importlandenes Krav. Dette vil dog sikkert nu blive anderledes.

Jeg har dog opgivet Forsøget paa at give et sammentrængt Billede af de Forenede Staters Udenrigshandel, og i Stedet for har jeg tilladt mig at fremsætte nogle af de Tanker, der har beskæftiget mig under et Ophold, der fra først til sidst var viet den fulde Interesse for Landets øjeblikkelige økonomiske Liv, og under hvilket man ikke kunde undgaa at forsøge paa for sig selv at kaste visse Strejflys fremefter.